

Krajewska, Hanna

90 lat Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 1907-1997 : Wystawa "A genio lumen"

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 60, 7-9

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

90 LAT TOWARZYSTWA NAUKOWEGO WARSZAWSKIEGO 1907–1997

Towarzystwo Naukowe Warszawskie rozpoczęło działalność 1 marca 1907 r., w wyniku zatwierdzenia przez władze carskie jego ustawy. Pierwsze zebranie organizacyjne odbyło się 25 listopada 1907 r., na którym wybrano władze Towarzystwa z prezesem Aleksandrem Jabłonowskim.

Obchody 90-lecia Towarzystwa naukowego Warszawskiego odbyły się pod honorowym patronatem Prezydenta M. St. Warszawy Marcina Świącieckiego. Jubileusz uczczono wystawą „A genio lumen” (10 IX–24 X), zorganizowaną w Pałacu Staszica wspólnie z Archiwum PAN. Wydano także informator z krótkim rysem historii TNW, opisem działalności i osiągnięć. Pod koniec trwania wystawy (21 X) zorganizowano sesję naukową poświęconą dziejom Towarzystwa.

WYSTAWA „A GENIO LUMEN”

Na otwarcie wystawy przybyli przedstawiciele władz Polskiej Akademii Nauk, Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy, Komitetu Badań Naukowych, Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej, Fundacji Bankowej im. Leopolda Kronenberga i licznie zaproszeni goście. Słowa powitania wygłosił Prezes TNW prof. Witold Rudowski, który złożył podziękowanie organizatorom wystawy i ofiarodawcom oraz omówił pokrótce osiągnięcia Towarzystwa.

Dyrektor Archiwum PAN dr Hanna Krajewska omówiła założenia wystawy, jej zakres tematyczny, związą historię Pałacu Staszica i cele wystawy. Jej wystąpienie podajemy w całości.

Wystawę „A genio lumen” zorganizowano w 90. rocznicę powstania Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Współorganizatorem jest Archiwum Polskiej Akademii Nauk, które od lat przechowuje i troszczy się o akta Towarzystwa. We wrześniu 1997 r. pojawiła się wreszcie okazja i możliwość pokazania szerokiej opinii publicznej niezwykle interesującej i bogatej spuścizny naukowej.

Tytuł wystawy nawiązuje do pomysłu B. Thorvaldsena, który w 1808 r. wykonał relief *Od geniusza pochodzi światło*. Dzięki tej pracy został przyjęty

w poczet członków Akademii Św. Łukasza Rzymie. W 1908 r. Towarzystwo umieściło ten napis na swojej pieczęci.

Wystawa podzielona została na 14 działów.

- I. Od Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk do Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.
- II. Początki Towarzystwa.
- III. Członkowie
- IV. Wydziały, Komisje, Pracownie, Instytuty.
- V. Władze Towarzystwa.
- VI. Organizacja.
- VII. Kontakty międzynarodowe.
- VIII. W kręgu spraw krajowych
- IX. Wydawnictwa
- X. Siedziby Towarzystwa.
- XI. Okres wojny.
- XII. Po latach niewoli.
- XIII. „Likwidacja” TNW.
- XIV. Po wznowieniu działalności (1981).

Wystawa przedstawia dorobek i aktywność Towarzystwa od momentu jego założenia aż do czasów współczesnych. Została oparta w przeważającej części na zbiorach Archiwum PAN. Zaprezentowano na niej dokumenty i akta Towarzystwa, fotografie, medale, wybór wydawnictw oraz niewielkie fragmenty spuścizn uczonych polskich – członków TNW. Działalność Towarzystwa nie była przedmiotem szerszej ekspozycji, choć literatura historyczna dotycząca tego zagadnienia jest dość bogata. Wystawa liczy ponad 600 eksponatów stanowiących dokumentację polskiego życia naukowego pierwszej połowy XX wieku.

Scenariusz zawdzięczamy Alicji Kuleckiej. Komisarzem była również Anita Chodkowska. Honorowy patronat objął Prezydent Miasta Stołecznego Warszawy. Całość pomysłu zawarta jest w katalogu.

Wystawa jest prezentowana w sali TNW, w Pałacu Staszica. To niezwykły gmach. Zbudował go w 1822 r. Antonio Corazzi. Ufundował Stanisław Staszic i przeznaczył na siedzibę Królewskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, którego był już wówczas prezesem. Pałac i jego dramatyczne losy były nierozłącznie związane z historią narodu.

Gdy w 1832 r., w wyniku represji po powstaniu listopadowym cesarz „raczył uznać Towarzystwo Przyjaciół Nauk za nieistniejące” – Pałac znosić musiał wieloletnie upokorzenia. Mieściła się tu Loteria Państwowa, Wydział Medyko-Chirurgiczny, a następnie Gimnazjum Rosyjskie i cerkiew. W końcu XIX w. zmieniono fasadę na bizantyjską. Trwało to do 1915 r., kiedy to Rosjanie opuścili Warszawę. Wrócono wówczas do klasycznych form, przebudowano pałac, a po odzyskaniu niepodległości znów zaczął służyć wyłącznie celom naukowym. Tak jest i dzisiaj.

Myśl Staszica i twórcza energia polskiej inteligencji są i były tu zawsze obecne.

Dobrze się więc stało, że właśnie w tych murach, które pamiętają czasy świetności polskiej nauki i uczestniczą w jej współczesnych poszukiwaniach ukazany został dorobek i aktywność Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Trzeba przyznać że trudno o większy autentyzm.

Każda inicjatywa zawdzięcza swe powodzenie ludziom, którzy się w nią angażują. Dlatego też należy podziękować za kilkuletnią współpracę, rozwijającą się nie tylko z okazji tej wystawy, Towarzystwu Naukowemu Warszawskiemu, a w szczególności jego prezesowi prof. W. Rudowskiemu i sekretarzowi generalnemu prof. E. Rzetelskiej-Feleszko. Pracując w tym samym gmachu stworzyliśmy wspólnie wystawę, która z pewnością przejdzie do historii Pałacu Staszica.

Hanna Krajewska

UROCZYSTA SESJA NAUKOWA

Sesja odbyła się 21 X. Otwarcia dokonał Prezes TNW prof. Witold Rudowski. Na jej przebieg złożyły się 2 wykłady:

Jan Piskurewicz – *Towarzystwo Naukowe Warszawskie w latach 1907–1939.*

Piotr Hübner – *Powojenne losy Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.*

Część naukową zakończyła dyskusja, po czym odbył się koncert kwartetu muzycznego.